

W e h n e r T i b o r

Határtalanul / Fiatal délvidéki, felvidéki és tatai képzőművészek kiállítása

A vajdasági, a felvidéki és a tatai képzőművészek Határtalanul képzőművészet című kiállítása egy művészetelméleti és egy művészetpolitikai, illetve művészetföldrajzi problémakört állít figyelmünk fókuszába. A két problémakörben rejtőző jelenségek azonos következményeket, differenciált egységet indukálnak: egy hallatlan változatosságú, stilisztikailag rendkívül sokrétű és sokszínű, formarendjében és technikai arzenáljában fantasztikusan gazdag kiállítási kollekciót.

Az eredőket kutatva a művészetelméleti tájékozódásunkat a kiváló művészettörténész professzor, Németh Lajos megállapításai segíthetik, aki egyik eszmefuttatásában leszögezte:

„... Egyre inkább úgy érzem, hogy a 20. században, a modern művészetben csak egyedüli utak vannak. Én mindig az izmusok és iskolák problémájának tartot-

tam, hogy illusztrálnak egy gondolatot, végigmennek bizonyos kérdéseken, de ez megszűnt. ... Annak ellenére, hogy ennyi társulás, ennyi találkozás, mint a 20. században, nagyon ritkán volt régebben, de mégis lejárt ez a korszak, amikor még lehet csinálni *langue*-ot – nyelvet –, mert most már csak *parole*-t – beszédet – lehet csinálni.” És ez a Németh Lajos által analizált 20. századi művészeti helyzet az új évszázadban tovább fokozódott: egymás mellett elhangzó, azonos súlyú és jelentőségű művészeti monológok befogadói vagyunk.

A 20. és 21. század, vagyis napjaink egyéni utakon járó művészenek megszólalását is behatárolja azonban egy rejtélyes, de érzékelhetően és megjelölhetően jelenvaló közös jelenség, a Kunstwollen, a művészetakarás, amely egy-egy kor minden művészeti alkotásában a kor által kényszerített sajátos és

lényegi jegyként eleve benne van. „Az egyik legizgalmasabb probléma a művészettörténetben – fogalmazza meg Németh Lajos –, hogy hogyan vetődik fel, milyen problémákat látnak meg a művészek, mert azért ez újszerű dolog, hogy nincs probléma, most ezt csinálom, most azt csinálom. Ezért vetődött föl metaforaként, hogy imádkozunk Kunstwollenért – mert eddig mindig az volt, hogy itt van a lehetőség, itt van a művészetnek az új funkciója, a társadalom ezt várja a művésztől, a művészet ebből ezt tudja vállalni, ezt csinálja, azt csinálja, tehát megvolt a lehetőség, a művészetnek az élő potenciális lehetőségeiből valami előre ment, és itt nagyon erősen vitte magával a benne élő belső demiurgoszát, tehát ennyiben volt Kunstwollen. Ez nem egy társadalmon kívüli dolog, hanem ez tényleg a konfrontációból alakul ki, de mondjuk a művészetnek a belső logikájából, ami benne volt a Kunstwollenben...”

Vagyis: a kor, a 21. század által kikényszerített belső lényeg-megnyilvánulásként állnak előttünk a művek, amelyek felfokozott erővel tükröztetik azt is, hogy fiatal, progresszív alkotók sokszor provokatív műveivel szembesülünk, amelyek egy válságokkal szabdaltnak, ellentmondásokkal terhelt, szépségeit és harmóniáit veszítő, a rendet és a logikát gyakran nélkülöző, kaotikus világról tudósítanak.

A délvidéki és a felvidéki magyar, valamint a magyar magyar művészek kiállítása kapcsán Trianon századik évfordulóján valószínűleg nem kell részletesebben foglalkoznunk a művészetpolitika által érintett, áthágott vagy átjárt határkérdésekkel, és az azok által determinált egzisztenciális ügyekkel és művészeti hovatartozásokkal, de azért emlékeztetnünk kell néhány fogalom értelmezésére. A magyar művészet-fogalom egy tág, egy nagy múltú nemzet-hez kapcsolódó művészetet, művészeti örökséget

Parancsolat IX-X. / vegyes technika, light- boxes, kompozit lemez, plexi lap, led szalag, 2015

jelöl, míg a magyarországi művészet-meghatározás e nemzet a történelmi korszakok váltakozásaival változó, más és más térbeli kiterjedésű, radikálisan átrajzolt, máshol és máshol húzódó határokkal körülvett, illetve esetenként egymástól elszigetelt földrajzi régióra utal. A magyarországi művészet aspektusait vizsgálva határozható meg a mindenkori országhatárokon túl is jelenvaló magyar művészet, amelynek a XX. században, az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés óta pontosító meghatározásokkal jelöltek. Létezik a délvidéki, a felvidéki, az erdélyi, a kárpátaljai stb. ma már egy évszázada más országok fennhatósága alá tartozó magyar művészet is, amely lényegét tekintve, akárhogy is vesszük, de valójában magyar művészet. De természetesen pl. a felvidéki is összefoglaló (és összemosó) jellegű – többek között magába foglalja az egymástól meglehetősen távoli Pozsonyt és Kassát is –,

amiként a délvidéki megjelölés is több elemből szerveződő, manapság már több országot érintő művészeti jelenség. És egyik sem változatlan és egyik sem állandó, hiszen hatalmas átalakulások, gyökeres változások, átmenetekkel jellemezhető állapot-fázisok színterei voltak ezek a régiók – és így folytonosan változó volt művészetük is – a XX. századi történelmi fordulatok következtében. A fordulópontok sorában a közelmúlt, az 1989-90-es esztendő, illetve az 1990-es évek változásai voltak determinánsok. Ekkor egyes égtájak vonzáskörében egyre átjárhatóbbá váltak a határok, és valóban határtalanná vált, egyre inkább (újra) összekapcsolódott egy-egy, korábban egymástól elszigetelt térség. Ezen térségek, és ezen térségek művészetének összekapcsolása, a párbeszéd megindítása és megindulása, a kapcsolatok élővé tétele nagyon fontos művészetpolitikai kezdeményezés, amely ré-

Lélekterek II. / vegyes technika, light- boxes, kompozit lemez, plexi lap, led szalag, 2015

„Ha

vén az egy évszázaddal korábban fennálló, s előtte évszázadokon át élő tradíciók éledhetnek újra, kaphatják meg az újraindulás, a továbbépülés lehetőségét.

Ezt a művészeti együttműködést reprezentálja ez a térben nagy távolságokat összekötő, időben azonban egyidejű, számos azonos vonást, párhuzamot felmutató, de megannyi önálló művészeti aspirációt is fémjelző tárlat. Ha a rendezők az alkotók nevének megjelölése, és az információkat is hordozó műalkotás-címek feltüntetése nélkül állították volna ki ezt a kollektívot, akkor minden bizonnyal lehetetlen feladatra vállalkozna az, aki meg szeretné határozni, hogy melyik mű a felvidéki és melyik a délvidéki, és melyik a tatai alkotók műve: azon túl, hogy európai művészet, következtetéseiben nem nagyon jutna messzebbre a kiállítás anyagának szemlélője. Illetve azt még biztosan regisztrálhatná, hogy ez a műegyüttes kivétel nélkül fiatal, friss és eredeti szemléletű művészek alkotásaiból szerveződött.

Művészi és művészeti kérdések és válaszok, párbeszéd-kezdemenyezések, kételyek és biztos kijelentések záporoznak a befogadó elé és felé e kiállítás szemlélése közben: mintha egy felbolydult, kaotikus, látszatszerűségekben villódzó világ művészeti tükörcserepeinek összeillesztésre váró halma-

kus, látszatszerűségekben villódzó világ művészeti tükörcserepeinek összeillesztésre váró

halmazából állna össze előttünk egy fantasztikusan izgalmas, jelenkori magyar művészeti öszkép ezen a kiállításon..

(Tata, a Kuny Domokos Múzeum Zsinagóga-kiállítóhelye, 2020. szeptember 30. – november 07.)

(Elhangzott a kiállítás megnyitóján, 2020. szeptember 30-án.)